پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ
تَسۡلِيمًا ٥٦ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابًا
مُّهِينًا ٥٧ وَٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ بِغَيۡرِ مَا ٱكۡتَسَبُواْ فَقَدِ ٱحۡتَمَلُواْ بُهۡتَٰنًا
وَإِثۡمًا مُّبِينًا ٥٨ ﴾

﴿الله ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلىدۇ، شەنىنى ئۇلۇغ قىلىدۇ، دەرىجىسىنى ئۈستۈن قىلىدۇ)، پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن (پەيغەمبەرگە) مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار (چۈنكى رەسۇلۇللانىڭ سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىكى ھەققى چوڭدۇر، ئۇ سىلەرنى گۇمراھلىقتىن ھىدايەتكە، زۇلمەتتىن يورۇقلۇققا چىقارغۇچىدۇر). الله نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىدىغانلار (يەنى الله ۋە رەسۇلۇللا يامان كۆرىدىغان ئىشلارنى قىلىدىغانلار) نى الله دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ ۋە ئۇلارغا خار قىلغۇچى ئازابنى تەييارلايدۇ. مۆمىنلەر ۋە مۆمىنەلەرگە قىلمىغان ئىشلارنى (چاپلاپ) ئۇلارنى رەنجىتىدىغانلار (شۇ) بوھتاننى ۋە روشەن گۇناھنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان بولىدۇ﴾.

سۈرە ئەھزاب 56 ـ، 57 ـ، 58 ـ ئايەتلەر

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

يُصَلُّون: (رەھمەت يوللايدۇ، مەغپىرەت تىلەيدۇ، دۇرۇد ئېيتىدۇ)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئەسسەلات» بولۇپ، لۇغەتتە دۇئا قىلىش، مەغپىرەت تىلەش، دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. الله تائالا مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارغا دۇئا قىلغىن، شۈبھىسىزكى، سېنىڭ دۇئايىڭ ئۇلارغا خاتىرجەملىك ئېلىپ كېلىدۇ﴾[1] يەنى ئۇلارغا مەغپىرەت ۋە رەھمەت تىلەپ دۇئا قىلغىن.

---

[1] سۈرە تەۋبە، 103 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

پەرز نامازمۇ مۇشۇ سۆز بىلەن ئاتالغان. چۈنكى ئۇنىڭدا دۇئا قىلىش ۋە مەغپىرەت تىلەش بار. بۇ سۆز يەنە رەھمەت تىلەش مەنىسىدە كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن: «ئى اللہ! ئەبۇ ئەۋفانىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت يوللىغىن.»

ئەزھەرى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ھەدىس: ئى اللہ! ئەبۇ ئەفانىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت قىلغىن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «اللہ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت يوللايدۇ، پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە بەرىكەت تىلەپ دۇئا قىلىدۇ.»

ئەبۇ ئالىيە مۇنداق دەيدۇ: «اللہ تائالانىڭ ئۇنىڭغا يوللىغان رەھمىتى پەرىشتىلەرنىڭ ئالدىدا ئۇنى ماختىغانلىقىدۇر. پەرىشتىلەرنىڭ ئۇنىڭغا يوللىغان رەھمىتى ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەپ دۇئا قىلىشىدۇر.»[1]

ٱلنَّبِى: (پەيغەمبەر)، جەۋھەرى مۇنداق دەيدۇ: ««ئەننەبىي» دېگەن سۆز اللہ نىڭ نامىدىن خەۋەر يەتكۈزگۈچى كىشىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى «ئەنبىيائ» بولۇپ، پەيغەمبەرلەر دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.»

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: قۇرئان كەرىمدە «ئەننەبىي» ياكى «ئەررەسۇل» (پەيغەمبەر، ئەلچى) دەپ كەلگەن خىتابنىڭ ھەممىسى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋە ئەلچىلەرنىڭ (اللہ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە رەھمەت يوللىسۇن!) ئاخىرقىسى بولغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرسىتىدۇ.

يُؤْذُونَ ٱللَّهَ: (اللہ نى رەنجىتىدىغانلار)، اللہ تائالانى رەنجىتىش بولسا، يەھۇدىيلار، خرىستىئانلار ۋە مۇشرىكلارغا ئوخشاش، اللہ تائالانى ئۇنىڭغا لايىق بولمىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەشتىن ئىبارەتتۇر. مەسىلەن يەھۇدىيلار مۇنداق دېدى: ﴿اللہ نىڭ قولى باغلاغلىقتۇر (يەنى اللہ بېخىلدۇر ياكى پېقىردۇر)﴾[2]. ﴿ئۇزەير اللہ نىڭ ئوغلىدۇر﴾[3]. خرىستىئانلار مۇنداق دېدى: ﴿مەسىھ (يەنى ئىسا) اللہ نىڭ ئوغلىدۇر﴾[4]. ﴿اللہ ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرىدۇر﴾[5]. قۇرەيش كۇففارلىرى مۇنداق دېدى: «پەرىشتىلەر اللہ نىڭ قىزلىرىدۇر.» بۇنىڭدىن باشقا يەنە اللہ تائالا رازى بولمايدىغان كۇفرى ۋە ئىسيانكار سۆزلەرمۇ اللہ تائالانى رەنجىتىش ھېسابلىنىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى رەنجىتىش بولسا، كاپىرلارنىڭ: ئۇ ﴿بىر مەجنۇن﴾[6]، ﴿ئۇ شائىردۇر﴾[1]، ﴿بۇ بىر يالغانچى سېھىرگەردۇر﴾[2] دېگەن سۆزلىرىگە، ياكى ئۇنىڭ مۇبارەك

---

[1] ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 799 ـ بەت.
[2] سۈرە مائىدە، 64 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە تەۋبە، 30 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[4] سۈرە تەۋبە، 30 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[5] سۈرە مائىدە، 73 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[6] سۈرە ساففات، 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى، سۈرە دۇخان، 14 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

يۈزىنى يېرىۋەتكەن، ئۇھۇد ئۇرۇشىدا قوزۇق چىشىنى سۇندۇرىۋەتكەندەك ئەمەلىي ھەرىكەتلىرىگە ئوخشايدۇ. شۇنداقلا مۇناپىقلار بىلەن كاپىرلار ئۇنىڭغا يەتكۈزگەن ماددىي ۋە مەنىۋى ئەزىيەتلەرگە ئوخشايدۇ.

لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ: (الله ئۇلارنى ئۆز رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «لەئن» بولۇپ، الله تائالانىڭ رەھمىتىدىن قوغلىماق، يىراق قىلماق، لەنەت قىلماق دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. الله تائالا مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار لەنەت قىلىنغان ھالدا﴾[3].

بُهۡتَٰنًا: (بوھتاننى)، بۇ سۆز تۆھمەت، ئوچۇق يالغان سۆز دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ.

ئىبنى مەنزۇر «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «بىر ئادەمگە بوھتان قىلىش بولسا، ئۇ ئادەمدە قەتئىي يوق بولغان بىر ئىش بىلەن ئۇنىڭغا قارا چاپلاشنى كۆرسىتىدۇ. تۆھمەت بولغانلىقى ئۈچۈن كىشىنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرىدىغان يالغان سۆز بوھتان دېيىلىدۇ.»[4]

مُّبِينًا: (روشەن)، بۇ سۆز ئوچۇق ـ ئاشكارا دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. چۈنكى ئۇ ئوچۇق يالغان سۆزدۇر، بوھتاندۇر.

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمىي مەنىسى

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ الله تائالانىڭ دەرگاھىدا ئېرىشكەن كاتتا ئابرۇيىنى، ئالىي مەرتىۋىسىنى ۋە يۈكسەك دەرىجىسىنى، ئۇنىڭ ئۈستۈنكى ئالەمدىكى خوجايىنلىقىنى ۋە يۈكسەك ئورنىنى، الله تائالا ئۇنىڭغىلا خاس قىلغان مەدھىيىلەرنى ۋە گۈزەل زىكرىنى خەۋەر قىلىدۇ. شۇڭا ئۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿الله ھەقىقەتەن﴾ پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ، ئۇنىڭ شەنىنى ئۇلۇغ قىلىدۇ، دەرىجىسىنى ئۈستۈن قىلىدۇ. ئۇنىڭ پاك قوشۇنى بولغان ھۆرمەتلىك ﴿پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇئا قىلىدۇ، مەغپىرەت تىلەيدۇ. الله دىن بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بەرىكەت ئاتا قىلىشىنى، ئۇلۇغلىشىنى، ئۇنى ئەڭ ئالىي مەرتىۋىلەرگە ئېرىشتۈرۈشىنى، دىنىنى پۈتۈن دىنلار ئۈستىدىن غەلىبە قىلدۇرۇشىنى، ئۇنىڭ ئۆز ئۈممىتىنى نۇرغۇن ياخشىلىقلارغا ۋە كاتتا ئارتۇقچىلىقلارغا ئېرىشتۈرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭغا كاتتا ئەجىر ۋە ساۋاب ئاتا قىلىشىنى تىلەيدۇ.

---

① سۈرە تۇر، 30 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
② سۈرە ساد، 4 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى، سۈرە قەمەر، 25 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
③ سۈرە ئەھزاب، 61 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
④ ئىبنى مەنزۇرنىڭ «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسى، **بت** بۆلۈمى.

﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار﴾، ئۇنىڭ ئىشىنى چوڭ بىلىڭلار، شەرئىتىگە ئەمەل قىلىڭلار، ئۇنىڭغا كۆپ دۇرۇد ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار، چۈنكى ئۇنىڭ سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىكى ھەققى ناھايىتى چوڭدۇر. سىلەر ھەرقانچە قىلساڭلارمۇ ئۇنىڭ ھەققىنى ھەرگىز ئادا قىلىپ بولالمايسىلەر. ئۇ سىلەرنى گۇمراھلىقتىن قۇتقۇزۇپ، ھىدايەت يولىغا باشلىدى. الله سىلەرنى ئۇنىڭ يېتەكلىشى بىلەن كۇپۇرنىڭ قاراڭغۇلۇقىدىن ئىماننىڭ نۇرىغا باشلىدى. ﴿سىلەرنى (كۇفرىنىڭ) قاراڭغۇلۇقىدىن (ئىماننىڭ) نۇرىغا چىقىرىش ئۈچۈن، الله بەندىسىگە رۇشەن ئايەتلەرنى نازىل قىلدى، الله شەك ـ شۈبھىسىز سىلەرگە مەرھەمەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾[1].

شۇڭا سىلەر ئۇنىڭ گۈزەل ئىسمى تىلغان ئېلىنغان ھەرقانداق ۋاقىتتا: ئى الله! مۇھەممەدكە رەھمەت يوللىغىن ۋە كۆپتىن ـ كۆپ ئامانلىق ئاتا قىلغىن، دەڭلار. ھەمدە الله قا دۇئا قىلىپ، ئۇنىڭغا سىلەرنىڭ نامىڭلاردا كۆپ مۇكاپات بېرىشىنى تىلەڭلار.

كېيىنكى ئايەتتە الله تائالا ﴿الله نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىدىغانلار (يەنى الله ۋە رەسۇلۇللاھ يامان كۆرىدىغان ئىشلارنى قىلىدىغانلار)﴾ نىڭ ھەقىقەتەن دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە الله نىڭ غەزىپىگە ئۇچرايدىغانلىقىنى، الله نىڭ ئۇلارنى ئۆز رەھمىتىدىن قوغلايدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ. الله ھەقىقەتەن ﴿ئۇلارغا خار قىلغۇچى﴾، چىدىغۇسىز، قاتتىق ۋە دەھشەتلىك ﴿ئازابنى تەييارلايدۇ﴾. شۇنداقلا ﴿مۆمىنلەر ۋە مۆمىنەلەرگە﴾ ئۇلار قىلمىغان ئىشلارنى نىسبەت بېرىپ، ئۇلارغا يالغان سۆز ۋە بوھتانلارنى چاپلاپ، ئۇلار دېمىگەن سۆزلەرنى ئۇلارنىڭ نامىدىن توقۇپ چىقىرىپ، ئۇلارنى رەنجىتىدىغانلارمۇ ئەنە شۇ يامان قىلمىشلىرىنىڭ جازاسى ئۈچۈن دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

www.munber.org

ئايەتلەرنىڭ ئىلگىرىكى ئايەتلەر بىلەن بولغان باغلىنىشلىقى

ئىلگىرىكى ئايەتلەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيلىرىگە ئىجازەتسىز كىرىشنىڭ ھاراملىقى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئۇنىڭ پاك ئاياللىرىنى ئېلىشنىڭ ھاراملىقى ئۈستىدە سۆزلەندى. الله تائالا ئۇ ئايەتلەردە مۆمىنلەردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى رەنجىتىدىغان ئىشلارنىڭ سادىر بولماسلىقىنى، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلار ئۈستىدىكى ھەققىنىڭ ناھايىتى چوڭ ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. مانا بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھۆرمەتلەشنىڭ، ئۇنىڭ شەرەپلىك مەرتىۋىسىنى قەتئىي ھىمايە قىلىشنىڭ لازىملىقىنى كۆرسىتىدۇ.

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھۆرمەتكە ئىگە قىلغانلىقىنى، ئۇنىڭغا رەھمەت يوللايدىغانلىقىنى، مەرتىۋىسىنى ئۈستۈن قىلغانلىقىنى، پەرىشتىلىرىنىڭمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلەيدىغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. الله

[1] سۈرە ھەدىد، 9 ـ ئايەت.

تائالا ئۇنىڭغا رەھمەت يوللايدىغان تۇرسا، قانداقمۇ مۆمىنلەر ئۇنى ھۆرمەتلىمىسۇن! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەقەت ھۆرمەتلىنىشكە ۋە ئۇلۇغلىنىشقا لايىق كىشىدۇر. بۇ ئايەتلەر گويا مۆمىنلەرگە: الله تائالا ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا رەھمەت يوللايدىغان، پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلەيدىغان تۇرسا، سىلەرنىڭ ئۇنى رەنجىتىشىڭلار ھەرگىز توغرا ئەمەس دېمەكچى بولغانلىقنى ئىپادىلەيدۇ. ئىلگىرىكى ئايەتلەر بىلەن بۇ ئايەتلەرنىڭ باغلىنىشلىقى مانا شۇنىڭدىن ئىبارەتتۇر.

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ الله تائالا: ﴿الله ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلىدۇ، شەنىنى ئۇلۇغ قىلىدۇ، دەرىجىسىنى ئۈستۈن قىلىدۇ)، پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن (پەيغەمبەرگە) مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ﴾ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مەدھىيىلەيدىغان بۇ جۈملە مۇشۇ سۆز قۇرۇلمىسى بىلەن تۈزۈلگەن بولۇپ، بۇ مەدھىيەنىڭ ناھايىتى ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئىگىنىڭ خەۋىرى ﴿ھەقىقەتەن﴾ دېگەن سۆز بىلەن تەكىتلەنگەن. بۇ جۈملىنىڭ بېشى ﴿الله ھەقىقەتەن﴾ دەپ، ئىسىم بىلەن باشلانغان، ئاخىرى ﴿رەھمەت يوللايدۇ﴾ دەپ، پېئىل بىلەن ئاخىرلاشقان بولۇپ، الله تائالا تەرىپىدىن كەلگەن بۇ مەدھىيە ۋە ئۇلۇغلاشنىڭ ھەردائىم يېڭىلىنىپ تۇرىدىغانلىقىنى ۋە مەڭگۈ داۋام قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىنچىكە سىرنى ياخشى مۇلاھىزە قىلىڭ.

2 ـ بەزىلەر الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت يوللىسا، الله نىڭ پەرىشتىلىرىمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلىسە، بىزنىڭ ئۇنىڭغا دۇرۇد ئېيتىشىمىزنىڭ نېمە ھاجىتى؟ دەپ قېلىشى مۇمكىن.

بىز بۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بېرىمىز: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشىمىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭغا موھتاج بولۇپ قالغانلىقىدىن ئەمەس. ئەگەر ئۇنداق بولىدىغان بولسا، الله ئۇنىڭغا رەھمەت يوللىغان يەردە پەرىشتىلەرنىڭ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلىشىنىڭ ھاجىتى يوق بولۇپ قالاتتى. بىز پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنى ئىزھار قىلىپ تۇرۇش ئۈچۈن دۇرۇد ئېيتىمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن الله تائالا بىزگە ساۋاب بېرىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ماڭا بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتسا، الله ئۇ كىشىگە شۇ دۇرۇدنىڭ بەدىلىگە ئون ھەسسە رەھمەت بېغىشلايدۇ.» پەرۋەردىگارىمىز الله تائالانىڭ رەھمىتى ۋە ئامانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولسۇن!

3 ـ ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «”ئەسسالات“ دېگەن سۆز لۇغەتتە دۇئا قىلماق دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ مەنىنىڭ الله تائالا تەرىپىدىن ئىپادىلىنىشى

ئەقىلگە ھەرگىز ئۇيغۇن ئەمەس. اللّٰه تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇئا قىلمايدۇ. چۈنكى باشقا بىرىگە قىلىنغان دۇئا ئۈچىنچى بىر زاتتىن شۇ بىرىگە پايدا يەتكۈزۈشنى تىلەشنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنداق بولسا بۇنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟

بۇنىڭ جاۋابى شۇكى، مەنىسى ئورتاق سۆزنى ھەر ئىككىلى مەنىسىدە ئىشلىتىش دۇرۇس بولىدۇ. بىر سۆزنىڭ لۇغەت ۋە كۆچمە مەنىلىرىنى بىرگە ئىشلىتىشكىمۇ بولىدۇ. بۇ ئىمام شافىئىينىڭ (اللّٰه ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) قارىشىدۇر. بۇ سۆز اللّٰه تائالا تەرىپىدىن بولسا، رەھمەت قىلىش، پەرىشتىلەر تەرىپىدىن بولسا، مەغپىرەت تىلەش دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ھەر ئىككىلى مەنە رەھمەت قىلىنغۇچىنىڭ ۋە مەغپىرەت تەلەپ قىلىنغۇچىنىڭ ھالىغا كۆڭۈل بۆلۈشتە ئورتاق مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. شۇڭا ئۇنىڭدىكى مەقسەت مەنىدىكى ئورتاقلىق مىقدارنى كۆرسىتىدۇ.»[1]

4 ـ اللّٰه تائالا بىزنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد مۇستاپا ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇدى. بىزنىڭ: «ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەيمىز» دېگەن سۆزىمىز، ياكى بىرىنىڭ: «ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەيمەن» دېگەن سۆزى يېتەرلىك بولاتتى. ئۇنداق بولسا، نېمە ئۈچۈن بىز ئۇنىڭغا دۇرۇد ئېيتقاندا: «اللهمّ صلّ على محمد ــ ئى اللّٰه! مۇھەممەدكە رەھمەت قىلغىن!» دەيمىز؟

بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق: اللّٰه تائالا ھەقىقەتەن بىزنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇدى. لېكىن بىز ئېيتىدىغان دۇرۇدنىڭ مىقدارىنى بىلمەيمىز. شۇڭا بىز ئۇنى يەنە اللّٰه تائالاغا تاپشۇرۇپ: «اللهمّ صلّ أنت على محمد ــ ئى اللّٰه! مۇھەممەدكە سەن ئۆزەڭ رەھمەت قىلغىن! چۈنكى سەن ئۇنىڭغا تېگىشلىك بولغان رەھمەتنى ئۆزەڭ بىلىسەن. بىز ئۇنىڭ ھەققىنى تولۇق ئادا قىلىشقا ئاجىزلىق قىلىمىز. ئۇنىڭغا لايىق مىقداردىكى مەدھىيەنى بىلىشكە ئەقلىمىز يەتمەيدۇ. شۇڭا بىز بۇ ئىشنى ئۆزەڭگە تاپشۇرىمىز» دەيمىز. «اللهمّ صلّ على محمد» دېگەن بۇ جۈملىنىڭ سىرىنى ياخشى مۇلاھىزە قىلسىڭىز، ئۇنىڭ ناھايىتى ئىنچىكە ۋە نازۇك ئىكەنلىكىنى بايقىۋالىسىز.

5 ـ بەزى ئۆلىمالار مۇنداق دەيدۇ: «اللهمّ صلّ على محمد دېگەن سۆزىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى، دۇنيادا ئۇنىڭ ئىسمىنى ئۈستۈن قىلىش، دەۋىتىنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرۈش، شەرىئىتىنى مەڭگۈ قالدۇرۇش بىلەن، ئاخىرەتتە ئۇنى ئۈممىتىگە شاپائەت قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە قىلىش، ئەجرىنى ۋە ساۋابىنى ھەسسىلەپ بېرىش، مەدھىيىلىنىدىغان ئورۇننى ئاتا قىلىش بىلەن كاتتا مەرتىۋىگە ئېرىشتۈرگىن دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

[1] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 796 ـ بەت.

www.munber.org

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەزىلەتلىرى

1 ـ ئەبۇ تەلھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۈزىدە خۇشاللىق ئالامىتى بار ھالدا يېتىپ كەلدى. بىز: سېنىڭ يۈزۈڭدە خۇشاللىقنىڭ ئالامىتىنى كۆرۈۋاتىمىزغۇ؟ دېدۇق. ئۇ مۇنداق دېدى: «يېنىمغا جىبرىئىل كېلىپ شۇنداق دېدىكى: ئى مۇھەممەد! پەرۋەردىگارىڭ الله مۇنداق دەيدۇ: ساڭا دۇرۇد ئېيتقان ھەرقانداق كىشىگە ئون ھەسسە رەھمەت قىلسام، ساڭا ئامانلىق تىلىگەن ھەرقانداق كىشىگە ئون ھەسسە ئامانلىق بەرسەم، سەن رازى بولامسەن؟ »[1]

2 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، ماڭا قانچە كۆپ دۇرۇد ئېيتقان كىشى قىيامەت كۈنى ماڭا شۇنچە يېقىن بولىدۇ. »[2]

3 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ ئىسمىم يېنىدا تىلغا ئېلىنغاندا ماڭا دۇرۇد ئېيتمىغان كىشى بېخىللىنىڭ دەل ئۆزىدۇر. »[3]

ئى الله! مەغپىرەتلىرىڭنى، رەھمىتىڭنى ۋە بەرىكەتلىرىڭنى پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارى، تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى، بىزنىڭ خوجايىنىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە پۈتۈن ساھابىلىرىگە يوللىغىن، سەن ھەقىقەتەن دۇئانى ئاڭلاپ تۇرغۇچىسەن، ئۇنى ئىجابەت قىلغۇچىسەن!

شەرئىەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش ۋە ئامانلىق تىلەشتە قانداق سۆز قوللىنىش ئىشلىتىلىدۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش سۆز قوللىنىشى پەيغەمبىرىمىزنىڭ پاك سۈننىتىدە كۆپ خىل شەكىلدە رىۋايەت قىلىنغان. بۇ رىۋايەتلەردە ئۇنىڭغا مۆمىنلەر تەرىپىدىن قانداق رەۋىشتە دۇرۇد ئېيتىلغانلىقى ھەر خىل شەكىلدە بايان قىلىنغان. ئۇنىڭغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ ھەر خىل بولۇشى كىشىگە شۇنى ھېس قىلدۇرىدۇكى، دۇرۇد ئېيتىشتىن مەقسەت دۇرۇدنى خاس بىر شەكىلدە بەلگىلەش ئەمەس، پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇلۇغلايدىغان ۋە مەدھىيىلەيدىغان ھەر تۈرلۈك سۆزلەرنى ئىشلىتىشتىن ئىبارەتتۇر. شۇڭا بىز تۆۋەندە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قانداق رەۋىشتە دۇرۇد

[1] ئىمام نەسائى، ئەھمەد ۋە ئىبنى ئەبۇ شەيبە رىۋايەت قىلغان. ئىمام سۇيۇتى بۇ ھەدىسنىڭ سەھىھ ئىكەنلىكىگە ئىشارەت قىلىپ ئۆتكەن.
[2] ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان.
[3] ئىمام تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ھىببان رىۋايەت قىلغان.

ئېيتىلغانلىقى ھەققىدىكى بەزى سەھىھ رىۋايەتلەرنى بايان قىلىش بىلەن كۇپايىلىنىمىز. چۈنكى ئۇنى تولۇق بايان قىلىش گەپنى ئۇزارتىۋېتىدۇ:

1 ـ ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم، كەئب ئىبنى ئۇجرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىر ئادەم: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ساڭا قانداق ئامانلىق تىلەشنى بىلدۇق، بىراق ساڭا دۇرۇدنى قانداق ئېيتىمىز؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «ئى الله! ئىبراھىمغا رەھمەت يوللىغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت يوللىغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن. ئى الله! ئىبراھىمغا بەرىكەت ئاتا قىلغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا قىلغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن[1] دېگىن» دېدى.[2]

2 ـ ئىمام مالىك، ئەھمەد، بۇخارى ۋە مۇسلىم، ئەبۇ ھۇمەيد سائىدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بىز ساڭا قانداق دۇرۇد ئېيتىمىز؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: «ئى الله! ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت يوللىغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئاياللىرىغا ۋە پەرزەنتلىرىگە رەھمەت يوللىغىن! ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە بەرىكەت ئاتا قىلغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئاياللىرىغا ۋە پەرزەنتلىرىگە بەرىكەت ئاتا قىلغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن[3] دەڭلار» دېدى.[4]

3 ـ ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد، تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە، ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بۇ ساڭا ئامانلىق تىلەش بولۇپ، بىز ئۇنى ھەقىقەتەن بىلدۇق. ساڭا قانداق دۇرۇد ئېيتىمىز؟ دېدۇق. ئۇ: «ئى الله! ئىبراھىمغا رەھمەت يوللىغىنىڭدەك، بەندەڭ ۋە پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەدكە رەھمەت يوللىغىن! ئىبراھىمغا بەرىكەت ئاتا قىلغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە بەرىكەت ئاتا قىلغىن! سەن ھەقىقەتەن ئەھلى جاھاندا مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن[5] دەڭلار» دېدى.

4 ـ ئىمام مۇسلىم، تىرمىزى ۋە نەسائى، ئەبۇ مەسئۇد بەدرىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز سەئد ئىبنى ئۇبادىنىڭ سورۇنىدا تۇرساق، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام قېشىمىزغا كەلدى. بەشىر ئىبنى سەئد ئۇنىڭغا: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله بىزنى ساڭا

---

[1] اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى محمَّدٍ وعَلَى آلِ محمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَميدٌ مَجيدٌ. اللّهُمَّ بَارِكْ عَلى مُحمَّدٍ وعَلَى آلِ محمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجيدٌ.

[2] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان. «فەتهۇلبارى» ناملىق كىتابنىڭ 11 ـ جىلد، 128 ـ بېتىگە قاراڭ.

[3] اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى محمَّدٍ وأزواجِهِ وذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إبراهيمَ وبَارِكْ عَلَى محَمَّدٍ وأَزْوَاجِهِ وذُرِّيتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجيدٌ.

[4] ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، ئەبۇ داۋۇد، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.

[5] اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى محمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ و بَارِكْ عَلى مُحمَّدٍ وعَلَى آلِ محمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ فِي العَالَمِينَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجيدٌ

www.munber.org

دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇدى، بىز ساڭا قانداق دۇرۇد ئېيتىمىز؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر مەھەل جىم تۇرۇپ قالدى. بىز: بەشىر ئۇنىڭدىن بۇ مەسىلىنى سورىمىغان بولسا بوپتىكەن دەپ قالدۇق. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى الله! ئىبراھىمغا رەھمەت يوللىغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت يوللىغىن! ئىبراھىمغا بەرىكەت ئاتا قىلغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە بەرىكەت ئاتا قىلغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن① دەڭلار، ئامانلىق تىلەش بولسا بىلگىنىڭلاردەك بولىدۇ» دېدى. بەزى رىۋايەتلەردە مۇنداق دېيىلگەن: «ئى الله! ئۇممى (ساۋاتسىز) پەيغەمبەر مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت يوللىغىن②.»

بۇ ھەقتە بۇنىڭدىن باشقا يەنە سەھىھ دەرىجىسىگە يەتمەيدىغان نۇرغۇن رىۋايەتلەر بولۇپ، كۆپ جايلىرىدا كەم ـ زىيادىلىك پەرقلىرى بار. دۇرۇد ئېيتىشتىن مەقسەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇلۇغلاش بولغاچقا، سەھىھ سەنەد بىلەن رىۋايەت قىلىنغان قايسى سۆز ئىبارىسىنى ئىشلىتىپ ئىشلەتسەك بولۇۋېرىدۇ.

ئەمما ئامانلىق تىلەش سۆز قۇرۇلمىسىغا كەلسەك، ئۇ ناھايىتى ئۇقۇمۇشلۇق بولۇپ، مۆمىنلەر: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ساڭا ئامانلىق بولسۇن!③» دېيىشى لازىم. ناماز ئوقۇغۇچىمۇ تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندا: «ئى پەيغەمبەر! ساڭا ئامانلىق، الله نىڭ رەھمىتى ۋە بەرىكەتلىرى بولسۇن!④» دەيدۇ.

ئامانلىق تىلەش بولسا، جىمى بالا ـ قازالاردىن، ئاپەتلەردىن ۋە كېسەللىكلەردىن سالامەت قىلىشنى تىلەپ دۇئا قىلىش دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىبنى سائىب مۇنداق دەپ قارايدۇ: ئامانلىق تىلەش بولسا، بويسۇنۇش، قارشىلىق قىلماسلىق، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. يەنى ئايەت: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سىلەرنى بۇيرۇغان ئىشقا بويسۇنۇڭلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىككىنچى ھۆكۈم

الله نىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت يوللىشى، پەرىشتىلەرنىڭ مەغپىرەت تىلىشى نىمە مەنىنى ئىپادىلەيدۇ؟

”ئەسسالات“ دېگەن سۆزنىڭ لۇغەتتە، دۇئا قىلماق، رەھمەت تىلىمەك، ئۇلۇغلىماق ۋە مەدھىيىلىمەك دېگەن مەنىلەردە كېلىدىغانلىقىنى يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. ئاخىرقى

---

① اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى محَمَّدٍ وعَلَى آلِ محَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ و بَارِكْ على مُحمَّدٍ وعَلَى آلِ محَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجيدٌ.

② اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى محَمَّدٍ النَّبيِّ الأُمِّيِّ وعَلَى آلِ محَمَّدٍ.

③ السّلام عَلَيَّكَ يَا رَسُولَ اللهِ.

④ السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبي وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ.

مەندە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەنە شۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ مەدھىيەسى ۋە رەھمىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾[①].

بەزى ئۆلىمالار: ”ئەسسالات“ دېگەن سۆز الله تائالا تەرىپىدىن پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قارىتىلغان بولسا، ئۇنى ئۇلۇغلاش ۋە مەدھىيىلەش دېگەن مەنە بېرىدۇ دەپ قارايدۇ. ئىمام بۇخارى ۋە بىر قىسىم ئۆلىمالار مۇشۇ قاراشتا بولۇپ، بۇ خېلى ئورۇنلۇق قاراش دەپ قارىلىدۇ.

يەنە بەزى ئۆلىمالار مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۆز الله تائالانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت يوللىشىنى ۋە مەغپىرەت قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ» ھەسەن بەسرى ۋە سەئىد ئىبنى جۇبەير مۇشۇ قاراشتا بولغان.

بۇ سۆز الله تائالانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەرىكەت ئاتا قىلىشىنى ۋە ئۇنى ھۆرمەتكە ئىگە قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ، دەپمۇ قارىلىدۇ.

ئەمما بۇ سۆز پەرىشتىلەر تەرىپىدىن بولسا، ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇئا قىلىشىنى ۋە ئۇممىتىگە مەغپىرەت تەلەپ قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ.

دېمەك، ھەممە قاراشلارغا ئاساسەن، بۇ سۆز الله تەرىپىدىن بولسا باشقا مەنىنى، پەرىشتىلەر تەرىپىدىن بولسا باشقا مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئۈچىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش سۈننەتمۇ ياكى پەرزمۇ؟

الله تائالا مۆمىنلەرنى ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇدى. بۇ بۇيرۇق پەرزنى بىلدۈرىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش پەرزدۇر. ئۆلىمالار ﴿دۇرۇد ئېيتىڭلار﴾ دېگەن بۇيرۇقنىڭ پەرزنى بىلدۈرىدىغانلىقىغا ئەمەل قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆمرىدە بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتىش ۋە ئامانلىق تىلەشنىڭ پەرزلىكىگە بىرلىككە كەلگىلى تاس قالغان. بەلكى، ئىمام قۇرتۇبى ئۆلىمالارنىڭ بۇ ھەقتە بىرلىككە كەلگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان. شۇنداق بولغاندا دۇرۇد ئېيتىش ۋە ئامانلىق تىلەش، كەلىمە شاھادەتنى ئېغىزدا تەلەپپۇز قىلغانغا ئوخشاش ئورۇنلىنىدۇ. نېمىشقا دېگەندە، بىر ئىنسان پەقەت كەلىمە شاھادەتنى ئېغىز ئارقىلىق ئېيتقاندىلا ئاندىن ئىسلامغا توغرا رەۋىشتە كىرگەن بولىدۇ.

ئۆلىمالار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆمۈرىدە بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە ئىتتىپاق كېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ھەر بىر ئولتۇرۇشتا، ھەر قېتىم ئۇنىڭ شەرەپلىك ئىسمى تىلغا ئېلىنغاندا دۇرۇد ئېيتىش پەرزمۇ ياكى سۈننەتمۇ دېگەن ھۆكۈمدە ھەرخىل قاراشلارغا كەلگەن:

---

① سۈرە بەقەرە، 157 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

1 ـ بەزىلەر مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى ھەر قېتىم تىلغا ئېلىنغاندا دۇرۇد ئېيتىش پەرزدۇر.»

2 ـ يەنە بەزىلەر مۇنداق دەيدۇ: «بىر قېتىملىق ئولتۇرۇشتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى بىرقانچە قېتىم تەكرارلانغان بولسىمۇ، شۇ ئولتۇرۇشتا پەقەت بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتىش پەرز بولىدۇ.»

3 ـ يەنە بەزىلەر مۇنداق دەيدۇ: «دۇرۇدنى سانغا ياكى ئولتۇرۇشقا قاراتماستىن، كۆپ ئېيتىش پەرز بولىدۇ. ئۆمۈردە بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتىش يېتەرلىك ئەمەس.»

ھەر ئولتۇرۇشتا ياكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى ھەر قېتىم تىلغا ئېلىنغاندا دۇرۇد ئېيتىش پەرزدۇر دېگۈچىلەرنىڭ دەلىلى:

شەك ـ شۈبھىسىزكى، اللہ تائالا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇق قىلدى. بۇيرۇق تەكرارلىنىپ تۇرۇشنى ئىپادىلەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتمىغان كىشىگە قاتتىق ئازابنىڭ بارلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ. مەسىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ ئىسمىم يېنىدا تىلغا ئېلىنغاندا ماڭا دۇرۇد ئېيتمىغان كىشى بېخىللىنىڭ دەل ئۆزىدۇر.»[1]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «ھەرقانداق بىر قەۋم بىرەر ئولتۇرۇشتا ئولتۇرۇپ، اللہ نى زىكرى قىلماستىن، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە دۇرۇد ئېيتماستىن شۇ ئولتۇرۇشتىن قوپۇپ كېتىدىغان بولسا، بۇ ئولتۇرۇش قىيامەت كۈنى ئۇلار ئۈچۈن ھەسرەت ئېلىپ كېلىدۇ.»

جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: «ئىسمىڭ تىلغا ئېلىنغاندا ساڭا دۇرۇد ئېيتمىغان كىشى اللہ نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنسۇن» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئامىن!» دېگەن[2].

ئۇلارنىڭ قارىشىدا بۇ دەلىللەر دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەرزلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

4 ـ كۆپچىلىك ئۆلىمالار مۇنداق دەپ قارايدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش بولسا، اللہ قا زىكرى ئېيتىش، تەسبىھ ئېيتىش ۋە ھەمدى ئېيتىشقا ئوخشاش بەندىنى اللہ قا يېقىنلاشتۇرىدىغان ئىبادەت بولۇپ، ئۆمۈردە بىر قېتىم قىلىش پەرزدۇر، ھەر ۋاقىتتا قىلىش سۈننەت ۋە مۇستەھەبتۇر. شۇڭا كۆپ دۇرۇد ئېيتىش لازىم. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى سەھىھ ھەدىستە رىۋايەت قىلىنىدۇ: «كىمكى ماڭا بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتسا، اللہ ئۇ كىشىگە شۇ دۇرۇدنىڭ بەدىلىگە ئون ھەسسە رەھمەت بېغىشلايدۇ...»[3] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەزىلىتى

---

[1] ئىمام تىرمىزى، نەسائى ۋە ئىبنى ھىببان رىۋايەت قىلغان.

[2] ئىمام تەبەرانى بۇ ھەدىسنى «ئەلمۇئجەم ئەلكەبىر» ناملىق كىتابىدا كەئب ئىبنى ئۇجرەدىن رىۋايەت قىلغان، سەنەدتىكى رىۋايەت قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئىشەنچلىك ئادەملەردۇر.

[3] ئىمام ئەھمەد، ئىبنى ھىببان ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان.

توغرىسىدا بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان. شۇڭا دۇرۇد ئېيتىش تەلەپ قىلىنىدۇ، لېكىن پەرز ئاساسىدا ئەمەس، سۈننەت ۋە مۇستەھەب ئاساسىدا ئېيتىلىدۇ.

ئەللامە ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دەيدۇ: «ئېھتىيات يولىنى تۇتۇشنىڭ تەقەززاسى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ يۇقىرى ئىكەنلىكىنى بىلىشنىڭ تەلىپى، ئۇنىڭ شەرەپلىك ئىسمى ھەر قېتىم تىلغا ئېلىنغاندا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ لازىملىقىنى كۆرسىتىدۇ.»[1]

كۇچلۇك قاراش

كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشى ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ كۇچلۇكتۇر.

تۆتىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نامازدا دۇرۇد ئېيتىش پەرزمۇ؟

فىقھشۇناسلار نامازدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ ھۆكمى ھەققىدە مۇنداق ئىككى قاراشقا كەلگەن:

1 ـ ئىمام شافىئىي ۋە ئەھمەد: نامازدا دۇرۇد ئېيتىش پەرزدۇر، دۇرۇدسىز ناماز توغرا ئادا تاپمايدۇ، دەپ قارايدۇ.

2 ـ ئىمام مالىك ۋە ئەبۇ ھەنىفە: نامازدا دۇرۇد ئېيتىش تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر، ناماز ئۇنىڭسىزمۇ توغرا ئادا تاپىدۇ، لېكىن نامازدا دۇرۇد ئېيتماسلىق ياخشى ۋە ياقتۇرۇلىدىغان ئىش ئەمەس دەپ قارايدۇ.

شافىئىي ۋە ھەنبەلى مەزھەبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى

شافىئىي ۋە ھەنبەلى مەزھەبىدىكىلەر نامازدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەرزلىكىگە بىرقانچە دەلىل كەلتۈرگەن بولۇپ، ئۇنى تۆۋەندە قىسقىچە بايان قىلىمىز:

1 ـ اللہ تائالانىڭ: ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار﴾ دېگەن سۆزىدە كەلگەن بۇيرۇق پەرزلىكنى تەقەززا قىلىدىغان بۇيرۇقتۇر. تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندىن باشقا ۋاقىتتا دۇرۇد ئېيتىش پەرز ئەمەس. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نامازدا دۇرۇد ئېيتىش پەرزدۇر.

2 ـ كەئب ئىبنى ئۇجرەنىڭ ھەدىسىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: بىز: ئى اللہ نىڭ پەيغەمبىرى! ساڭا قانداق ئامانلىق تىلەشنى بىلدۇق، بىراق ساڭا دۇرۇدنى قانداق ئېيتىمىز؟ دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى اللہ! ئىبراھىمغا رەھمەت يوللىغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە

[1] ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 800 ـ بەت.

www.munber.org

مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە رەھمەت يوللىغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن. ئى الله! ئىبراھىمغا بەرىكەت ئاتا قىلغىنىڭدەك، مۇھەممەدكە ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە بەرىكەت ئاتا قىلغىن! سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىلەشكە لايىقسەن، ئۇلۇغلاشقا لايىقسەن[1] دەڭلار» دېدى. بۇ ھەدىس يۇقىرىدىمۇ بايان قىلىندى.

ئىبنى كەسىر (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «ئىمام شافىئىي (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاخىرقى تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندا دۇرۇد ئېيتىشى پەرز بولىدۇ، ئەگەر دۇرۇد ئېيتمىسا، نامىزى توغرا ئادا تاپمايدۇ، دەپ قارايدۇ. ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسى شۇنى ئىپادىلەيدۇ. بىر تۈركۈم ساھابىلاردىن رىۋايەت قىلىنغان بۇ ھەدىسمۇ ئەنە شۇنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. ئۇ ئىمام ئەھمەدنىڭمۇ قارىشىدۇر. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد ۋە جابىر ئىبنى ئابدۇللاھمۇ شۇنداق قارايتتى.»[2]

مالىكىي ۋە ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى

مالىكىي ۋە ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەر ئۆزلىرىنىڭ قاراشلىرىغا بىرقانچە دەلىل كەلتۈرگەن بولۇپ، ئۇنى تۆۋەندە قىسقىچە بايان قىلىمىز:

1 ـ ئۇلار الله تائالانىڭ: ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇغان بۇيرۇقنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇنىڭ زاھىرى مەنىسى دۇرۇد ئېيتىشنىڭ پەرزلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئىنسان ئۇنى مەيلى نامازدا بولسۇن ياكى نامازنىڭ سىرتىدا بولسۇن بىر قېتىم ئورۇندىسا، پەرزنى ئادا قىلغان بولىدۇ. ئۇ كەلىمە تەۋھىد ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى تەستىقلايدىغان كەلىمە شاھادەتكە ئوخشاش بولۇپ، ئىنسان ئۇنى ئۆمرىدە بىر قېتىم قىلسا، پەرزنى ئادا قىلغان بولىدۇ. بۇ ئايەتتىكى بۇيرۇق تەكرارلىقنى ئەمەس، پەرزلىكنى تەقەززا قىلىدۇ.

2 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدقا تەشەھھۇدنى قانداق ئوقۇشنى ئۆگەتكەن چاغدا مۇنداق دېگەن: «ئەگەر سەن بۇنى قىلساڭ ياكى بۇنى دېسەڭ، نامىزىڭ تامام بولغان بولىدۇ. ئاندىن قوپۇپ كېتىشنى خالىساڭ، قوپۇپ كەتكىن، ئاندىن سەن خالىغان ئەڭ ياخشى سۆزلەرنى تاللاپ ئوقۇغىن.»[3] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەدىستە ئۇنى دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇمىغان.

---

[1] اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إبْرَاهِيمَ إنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

[2] ئىمام ئىبنى كەسىرنىڭ «قۇرئان ئەزىم» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلدتىن قىسقارتىپ ئېلىندى. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرگە ۋە «ئەلفىقھۇ ئەلەلمەزاھىب ئەلئەربەئە» ناملىق كىتابقا قاراڭ.

[3] ئىمام ئەھمەد، ئەبۇ داۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرگە قاراڭ.

3 ـ مۇئاۋىيە سەلەمدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ بۇ نامىزىمىزدا ئىنسانلارنىڭ سۆزلىرىدىن بىرەر سۆزنى قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئۇ پەقەت تەسبىھ ئېيتىش، تەھلىل ئېيتىش (لائىلاھە ئىللەللاھۇ دېيىش) ۋە قۇرئان ئوقۇشتىن ئىبارەتتۇر.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەدىستە دۇرۇدنى تىلغا ئالمىدى.

4 ـ ساھابىلارنىڭ كۆپ قىسمىدىن رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئۇلار نامازدا تەشەھھۇد ئېيتىش بىلەنلا كۇپايىلىنىپتىكەن. بۇ تەشەھھۇد: «ئى پەيغەمبەر! ساڭا الله نىڭ ئامانلىقى، رەھمىتى ۋە بەرىكەتلىرى بولسۇن![1]» دېيىشتىن ئىبارەتتۇر. ئۇلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا ئائىت بولغان دۇرۇدنى ئېيتىشنى ۋاجىب دەپ قارىمايتتى.

ئىمام ئەبۇ بەكرى جەسساس مۇنداق دەيدۇ: «ئىمام شافىئىي نامازدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىش پەرز دەپ قارايدۇ. بىلىشىمىزچە، ئۇنىڭدىن ئىلگىرى بۇ قاراشنى ئۆلىمالاردىن ھېچكىم ئوتتۇرىغا قويۇپ باقمىغان. نامازدا دۇرۇد ئېيتىشنى پەرز دەپ قاراش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەرنىڭ روھىغا خىلاپتۇر.»[2]

ئىمام ئەبۇ بەكرى جەسساس «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىدە بۇ ھەقتىكى بىر قىسىم دەلىللەرنى بايان قىلغاندىن كېيىن (ئۇنىڭ بەزىسىنى يۇقىرىدا بايان قىلدۇق) مۇنداق دېگەن: «شەرھۇ مۇختەسەرىت تەھاۋى» ناملىق كىتابىدا بۇ مەسىلە ھەققىدە ۋايىغا يەتكۈزۈپ توختالدۇق.

بەشىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەرلەردىن (ئۇلارغا الله نىڭ رەھمىتى ۋە ئامانلىقى بولسۇن!) باشقىلارغا دۇرۇد ئېيتىش دۇرۇسمۇ؟

بەزى ئۆلىمالار: پەيغەمبەرلەردىن باشقا ئادەمگە دۇرۇد ئېيتىشمۇ دۇرۇس بولىدۇ، چۈنكى دۇرۇدنىڭ مەنىسى دۇئا دېگەنلىك بولىدۇ. پەيغەمبەرلەرگە ۋە پەيغەمبەرلەردىن باشقىلارغا دۇئا قىلىش دۇرۇستۇر دەپ قارايدۇ. ئۇلار يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئى الله! ئەبۇ ئەۋفانىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت يوللىغىن» دېگەن سۆزنى دەلىل قىلىدۇ.

كۆپسانلىكى ئۆلىمالار مۇنداق دەپ قارايدۇ: دۇرۇد دېگەن مەخسۇس بەلگە بولۇپ، پەيغەمبەرلەرگە خاستۇر. شۇڭا ئۇلاردىن باشقىلارغا دۇرۇد ئېيتىش دۇرۇس ئەمەس، مەسىلەن: «ئى الله! ئىمام شافىئىيغا رەھمەت يوللىغىن دەپ، ياكى: ئى الله! ئىمام ئەبۇ ھەنىفەگە رەھمەت يوللىغىن»[3] دەپ دۇرۇد ئېيتىش توغرا بولمايدۇ. بۇ ئىككىسىگە

[1] السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ.

[2] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 370 ـ بەت.

[3] اللهمّ صلّ على الشافعي، اللهمّ صلّ على أبي حنيفة.

www.munber.org

ئوخشاش ئادەملەرگە پەقەت الله دىن رەھمەت تىلەيمىز. ساھابىلار ۋە تابىئىنلار ھەققىدە: الله ئۇلاردىن رازى بولسۇن! دېيىش دۇرۇس بولىدۇ. ئۇلارغا رەھمەت يوللاش دۇرۇس بولمايدۇ. چۈنكى دۇرۇد پەيغەمبەرلەرگە ۋە ئەلچىلەرگە خاستۇر.

ئەللامە ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەرلەردىن (ئۇلارغا الله نىڭ رەھمىتى ۋە ئامانلىقى بولسۇن!) باشقىلارغا دۇرۇد ئېيتىش ئەگەشتۇرۇلۇپ ئېيتىلغاندا دۇرۇس بولىدۇ. مۇستەقىل ھالدا دۇرۇد ئېيتىش ياخشى ئەمەس. چۈنكى ئۇ ئادەتتە پەيغەمبەرلەرنى تىلغا ئالغاندا ئېيتىلىدىغان مەخسۇس بەلگىگە ئايلىنىپ كەتكەن.»[1]

ئەبۇ سەئۇدنىڭ "ئەگەشتۇرۇلۇپ" دېگەن سۆزىگە كەلسەك، مەسىلەن: «ئى الله! مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە، پەرزەنتلىرىگە ۋە مۆمىن ئەگەشكۈچىلىرىگە رەھمەت يوللىغىن»[2] دېسەك بولىدۇ. ئەمما: «ئى الله! مۇھەممەدنىڭ پەرزەنتلىرىگە رەھمەت يوللىغىن»[3] دېيىشىك، ياكى: «ئى الله! مۇھەممەدنىڭ ئاياللىرىغا رەھمەت يوللىغىن»[4] دېيىشىك توغرا بولمايدۇ. پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتقان ۋاقىتتىدا الله نىڭ ياخشى بەندىلىرىدىن ئۆزەڭ خالىغان كىشىنى ئارقىغا قوشۇپ دۇرۇد ئېيتساڭ دۇرۇس بولىدۇ.

ئايەتلەر كۆرسەتىدىغان ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 - پەيغەمبەرلىك مەنسىپى ناھايىتى كاتتا مەنسەپتۇر. پەيغەمبەرنىڭ الله نىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسمۇ ناھايىتى چوڭ مەرتىۋىدۇر.

2 - الله تائالانىڭ ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى مەدھىيىلىشى، پاك پەرىشتىلەرنىڭمۇ ئۇنى مەدھىيىلىشى پەيغەمبەرلىك مەرتىۋىسىنىڭ ناھايىتى يۇقىرى مەرتىۋە ئىكەنلىكىنى ئاشكارا كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

3 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھۆرمەتلەش، ئۇنىڭ بۇيرۇقىنى ناھايىتى چوڭ بىلىش مۆمىنلەرگە ۋاجىپتۇر. چۈنكى ئۇ الله تائالانى چوڭ بىلگەنلىك ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ.

4 - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: «ئاللاھۇممە سەللى ئەلا مۇھەممەد»[5] دېگەنگە ئوخشاش، شەرىئەت بەلگىلەپ بەرگەن سۆز قۇرۇلمىسىنى ئىشلىتىپ دۇرۇد ئېيتىش لازىم.

---

① ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 800 ـ بەت.

② اللهمّ صلّ على محمد وآله وذريته وأتباعه المؤمنين.

③ اللهمّ صلّ على ذرية محمد .

④ اللهمّ صلّ على أزواج محمد .

⑤ اللهمّ صلّ على محمد .

5 ـ ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ بۇ ئىلاھىي بۇيرۇققا ئەمەل قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇنىڭ مۇبارەك ئىسمى تىلغا ئېلىنغان ھەرقانداق ۋاقىتتا دۇرۇد ئېيتىشى سۈننەتتۇر.

6 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى رەنجىتىش اللە تائالانى رەنجىتكەنلىك بولۇپ، اللە تائالانىڭ غەزىپىگە ۋە ئازابىغا ئۇچراشقا سەۋەب بولىدۇ.

7 ـ مۆمىنلەرگە ئەزىيەت بېرىش ۋە ئۇلارنى ئۇلاردا يوق نەرسىلەر بىلەن قارىلاش بولسا، مۇسۇلماننىڭ يىراق تۇرۇشىغا تېگىشلىك چوڭ گۇناھلاردىن بىرىدۇر.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

اللە تائالا بۇ ئايەتلەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇلۇغلايدۇ ۋە مەدھىيىلەيدۇ، ئۇنىڭ مەرتىۋىسىنى پۈتۈن پەيغەمبەرلەردىن ۋە ئەلچىلەردىن ئۈستۈن قىلىدۇ، ئۇنى ئۇنىڭ يۈكسەك دەرىجىسىگە ۋە ئالىي مەرتىۋىسىگە لايىق بولغان ئەڭ يۇقىرى ئورۇنغا ئىگە قىلىدۇ. مۆمىنلەرنى ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەدەپ بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا، بۇيرۇقىنى ئۇلۇغ، مەرتىۋىسىنى چوڭ بىلىشكە بۇيرۇيدۇ. ئۈستىنكى ئالەمدىن پەرىشتىلەر بىلەن بىرلىكتە رەھمەت يوللايدۇ. بۇنىڭ ھەممىسى مۆمىنلەرگە بۇ كاتتا پەيغەمبەرنىڭ مەرتىۋىسىنى بىلدۈرۈش، ئۇلارنىڭ ئۇنى ئۇلۇغلىشى، ھۆرمەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشى ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئۇ ئۇلارنىڭ دۇنيا ـ ئاخىرەتتە نىجاتلىققا ۋە بەخت ـ سائادەتكە ئېرىشىشىگە سەۋەبچىدۇر. ﴿سىلەرنىڭ اللە قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتىشىڭلار ئۈچۈن، ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۇلۇغلىشىڭلار ۋە ھۆرمەتلىشىڭلار ئۈچۈن، ئەتىگەندە ۋە ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىشىڭلار ئۈچۈن (بىز پەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق)﴾[1].

اللە تائالا مۆمىنلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇد ئېيتىشقا بۇيرۇدى، ئۇنى قىلمىسا بولمايدىغان، ئۇنىڭسىز ئىمان تولۇقلانمايدىغان پەرز قىلىپ بېكىتتى، ئۇنىڭغا سۆز ياكى ئىش ـ ھەرىكەت بىلەن ئەزىيەت بېرىشنى ھارام قىلدى، ئۇنىڭ كاتتا ۋە يۈكسەك مەرتىۋىسىگە يامانلىق ياكى دۈشمەنلىك بولىدىغان ھەرقانداق نەرسىنى قىلىشنى مەنئى قىلدى ۋە مۇنداق قىلىشنى اللە تائالاغا ئەزىيەت بەرگەنلىك قىلىپ بېكىتتى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلىش اللە تائالانى ئىنكار قىلغانلىقتۇر. ئۇنىڭ دەۋىتىنى مەسخىرە قىلىش اللە تائالانى مەسخىرە قىلغانلىق بولىدۇ. چۈنكى ئۇ ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ پەيغەمبىرىدۇر. شۇڭا ئۇنىڭ ھەرقانداق بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىش، ئۇنىڭ سۆزىگە ھۆرمەت قىلىش كېرەك. چۈنكى ئۇ اللە نىڭ نامىدىن دەۋەت قىلغۇچىدۇر. اللە تائالا تولىمۇ راست ئېيتقان بولۇپ، مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى پەيغەمبەرگە

[1] سۈرە فەتھى، 9 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇ اﷲ قا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ (چۈنكى پەيغەمبەر اﷲ نىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ)﴾[1].

اﷲ تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى رەنجىتكەن كىشىنى ئۆز رەھمىتىدىن يىراق قىلىدىغانلىقى ۋە غەزىپىگە دۇچار قىلىدىغانلىقى بىلەن ھۆكۈم قىلدى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى رەنجىتىش نېمەتكە تۇزكورلۇق قىلغانلىق، ھەمدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممىتىنى ئېرىشتۈرگەن ئارتۇقچىلىقتىن تانغانلىق بولىدۇ. اﷲ نىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت يوللىشىنى تىلەش بىزنىڭ گۇمراھلىقتىن قۇتۇلۇشىمىزغا، كۇفرىنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن ئىمان نۇرىغا چىقىرىلىشىمىزغا سەۋەب بولىدىغان تۇرسا، مۆمىنىنىڭ قانداقمۇ ئۇنى رەنجىتىشى لايىق بولسۇن؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىلاھىي رەھمەتنىڭ سىمۋولىدۇر، ئارتۇقچىلىقنىڭ، ياخشىلىقنىڭ ۋە كەڭ قوللۇقنىڭ نامايەندىسىدۇر. ﴿(ئى ئىنسانلار!) شۈبھىسىزكى، سىلەرگە ئۆز ئاراڭلاردىن پەيغەمبەر كەلدى. سىلەرنىڭ كۈلپەت چېكىشىڭلار ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلىدۇ؛ ئۇ سىلەرنىڭ (ھىدايەت تېپىشىڭلارغا) ھېرىستۇر، مۆمىنلەرگە ئامراقتۇر، ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر﴾[2].

دۇرۇد ۋە سالام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە ـ تاۋابىئاتلىرىغا، ياخشى ۋە پاك ساھابىلىرىگە بولسۇن!

---

[1] سۈرە نىسا، 80 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە تەۋبە، 128 ـ ئايەت.